

GROTERE DIGITALE ONGELIJKHEID DREIGT

Door Edith van Gameren Foto Elodie Burrillon

Alexander van Deursen onderzoekt hoe mensen met technologie omgaan, en welke vaardigheden ze nodig hebben om aansluiting te houden bij nieuwe ontwikkelingen. Welke invloed heeft het Internet-of-Things op digitale ongelijkheid?

Tot ongeveer het jaar 2000 ging het bij digitale ongelijkheid vooral over fysieke toegang tot internet en basale knoppenkennis. Het idee was: als je toegang hebt, kun je overal bij en benut je automatisch alle voordelen die internet biedt. Zo zou internet bijdragen aan een vermindering van sociale ongelijkheid. In de praktijk blijkt dat te optimistisch. Mensen met hoge inkomens of hoge opleidingen halen er meer serieuze voordelen uit, bijvoorbeeld door via het web een betere baan te zoeken of online een cursus te volgen. Mensen met lage inkomens beperken zich vaker tot chatten of gamen. Deze "usage gap" zorgt ervoor dat internet traditionele verschillen in ongelijkheid juist vergroot en niet verkleint.

Vaardigheidsparadox

Bij het Internet-of-Things (IoT) zie je een zogenaamde vaardigheidsparadox optreden: het lijkt eenvoudiger, omdat het vaak om autonome apparaten gaat die je niet hoeft te bedienen en die automatisch beslissingen voor je nemen. Maar het is ook veel complexer en abstracter, omdat het systeem combinaties bevat van interacties tussen apparaten en personen. De verwachtingen van dit soort systemen zijn vaak techno-utopisch en benadrukken het goedkoper, aangenaamer, gezonder of veiliger worden van het dagelijks leven. Ik ben echter bang dat slechts een kleine groep mensen ervan gaat profiteren; de vraag of mensen wel met IoT om kunnen gaan vind ik onderbelicht.

In mijn Vidi-project onderzoeken we hoe mensen omgaan met de meest gebruikte IoT-toepassingen. Denk aan wearables, smart watches of de slimme thermostaat. We laten mensen individueel real life taken uitvoeren en observeren of ze met het apparaat en systeem overweg kunnen. In een tweede deelproject gaan we bij mensen thuis kijken hoe ze met IoT omgaan en welke interacties en mechanismen een rol spelen bij het gebruik. Ten slotte doen we ervaring op met een nieuwe onderzoeksmethode omdat IoT niet alleen studieobject is, maar ook wordt gebruikt voor dataverzameling. Ons onderzoek kan hopelijk niet alleen resulteren in richtlijnen voor ontwerpers van technologie, maar ook voor beleidsmakers. Bijvoorbeeld omdat er regelgeving omtrent de gebruiksvoorwaarden nodig is, of om hen duidelijk te maken wat we eraan kunnen doen om een grotere groep mensen te kunnen laten profiteren van de nieuwste technologische ontwikkelingen.'

Alexander van Deursen studeerde Informatica aan de Fontys Hogeschool en Communicatiewetenschap aan de Universiteit Twente, alwaar hij promoveerde op een onderzoek naar digitale vaardigheden van de Nederlandse bevolking. Hij is universitair hoofddocent aan de Universiteit Twente met als onderzoeksveld digitale ongelijkheid. Dit voorjaar kreeg hij een Vidi-beurs. Meer over zijn onderzoek is te vinden op www.alexandervandeursen.nl